

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “การบริหารบ้านเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี” ใน การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษาเชิงลึก (Depth Study) จากแหล่งข้อมูลต่างๆ คือ แหล่งบุคคล และแหล่งเอกสารจากตำรา บุคคล สถานที่ และองค์ประกอบอื่นๆ มาใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ วิธีการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตแบบมีส่วนร่วม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่ม ตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอข้อคิดเห็น จากนั้นจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เพื่อสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการตาม ขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ผู้วิจัยกำหนดได้แก่
 - 1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ไทย
 - 1.2 ประชาชนเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Specific Random Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 6 คน ดังนี้
 - 2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 3 คน
 - 2.2 ประชาชนเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเน้นคำถามปลายเปิดที่สามารถปรับได้ตามสถานการณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์

แนวทางการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเข้าไปสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเองกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ให้กลุ่มตัวอย่างเล่าถึงประวัติส่วนตัว ภูมิปัญญา การศึกษา และอาชีพ
2. ตั้งคำถามที่เกี่ยวกับ
 - 2.1 ประวัติกรุงธนบุรีและพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
 - 2.2 การกู่ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
 - 2.3 การปกครองสมัยกรุงธนบุรี
 - 2.4 การพระศาสนาสมัยกรุงธนบุรี
 - 2.5 การศึกษาสมัยกรุงธนบุรี
 - 2.6 การเศรษฐกิจและสังคมสมัยกรุงธนบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลจากการศึกษาสถานที่และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดอินทาราม วัดอรุณราชวราราม วัดหงส์รัตนาราม พระราชวังเดิม วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร วัดช่างตากุ้งี่ส วัดระฆังโฆสิตาราม ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสิน และวัดบางยี่เรือ วัดพุทธบวร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดกาญจนบุรี

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล จำนวน 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และจดบันทึก

ขั้นที่ 2 สังเกตและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการเข้าไปศึกษาสถานที่สำคัญต่างๆ ในประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี ถ้าพุทธบวร ถ้าเบญจรัตนนคร และสังเกตในส่วนที่ต้องการศึกษา และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และจดบันทึก

ขั้นที่ 3 พูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างตามแนวการสัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลภายหลัง

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 รวมเวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยบรรยายถึงประวัติศาสตร์ด้านต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร และสังเคราะห์ภาวะผู้นำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในด้านการกู้ชาติ ด้านการปกครอง ด้านการพระศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการเศรษฐกิจ และสังคม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานที่และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โดยวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ประวัติความเป็นมาที่สัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง การเศรษฐกิจ การค้าขายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การทำนุบำรุงพระศาสนา จากการบอกเล่าจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ การจดบันทึกที่เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงธนบุรี เป็นกรอบในการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) ในการพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์สรุปรวมผลการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเนื้อหาในการศึกษาสถานการณ์บ้านเมืองในสมัยกรุงธนบุรีโดยทั่วไป พระราชประวัติและภาวะผู้นำของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการเศรษฐกิจและสังคม ด้านพระศาสนา และด้านการศึกษาในสมัยกรุงธนบุรี

การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group)

ผู้วิจัยใช้แนวทางการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ของ สจ๊วต และชามดาซานี (ประวัติ เอราวรณ, 2539, หน้า 25 อ้างอิงจาก Stewart and Shamdasani, 1991) เพื่อยืนยันผลการวิจัยและสร้างการบริหารบ้านเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา ผู้วิจัยกำหนดปัญหาในการจัดกลุ่มสนทนา คือ การบริหารบ้านเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีที่ค้นพบนี้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นยืนยันหรือขัดแย้งผลการวิจัยและสร้างรูปแบบใหม่ที่ถูกต้องเป็นจริงฉบับดีที่สุด (Best Practice)

2. กำหนดกรอบในการคัดเลือกผู้ร่วมกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา ดังนี้

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์จากกองทัพเรือ ได้แก่

- พลเรือเอก วสันต์ สารีกะภูติ

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ได้แก่

- อาจารย์ทองหยิน ยงวนิชย์

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ วชิรวราการ

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัส ศิวสุวรรณ

- อาจารย์พลาศศิย สิทธิธัญกิจ

- อาจารย์จักรกฤษณ์ ลลิตเกียรติกุล

- นายพิสูจน์ แดงสวัสดิ์

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภา พงศ์วิรัตน์ ผู้ดำเนินรายการ

รวมทั้งสิ้น 8 ท่าน ซึ่ง สจ๊วต และชามดาซานี (ประวัติ เอรารวรรณ์, 2539, หน้า 25 อ้างอิงจาก Stewart and Shamdasani, 1991) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มสนทนาควรอยู่ระหว่าง 6-12 คน เพราะถ้ามากกว่า 12 คน จะทำให้การควบคุมการสนทนาลำบากและไม่ควรน้อยกว่า 6 คน เพราะจะทำให้ไม่ได้ข้อมูลเท่าที่ควรจะเป็น

3. การเตรียมการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยเตรียมการจัดกลุ่มสนทนา ดังนี้

3.1 การเตรียมเอกสาร ได้แก่ รายนามผู้ร่วมกลุ่มสนทนาหัวข้อในการจัดกลุ่มสนทนา เอกสารสรุปการวิจัยฉบับที่ 1 และ 2 สำหรับการพิจารณาสรุปผล และกำหนดการจัดกลุ่มสนทนา

3.2 การประสานงาน ได้แก่ การนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิก่อนแล้วจึงขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมกลุ่มสนทนาและส่งหนังสือเชิญพร้อมเอกสารให้ทราบล่วงหน้าเพื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียดก่อนเข้าร่วมกลุ่มสนทนาตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

4. การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาเรื่อง การบริหารบ้านเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก 1 คน มีอาจารย์ทำหน้าที่จัดบันทึกการประชุม 1 ท่าน และมีผู้ดำเนินการในกลุ่ม 1 ท่าน รวมผู้ร่วมกลุ่มสนทนาจำนวน 10 ท่าน

5. การสังเคราะห์สรุปแนวคิด ผู้วิจัยสังเคราะห์สรุปแนวคิดจากการยืนยัน การบริหารบ้านเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี และสร้างรูปแบบใหม่ตามข้อเสนอแนะ

ของผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นรูปแบบฉบับที่ 3 ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับการรับรองว่าเป็นจริงและดีที่สุด (Best Practice) จากการจัดกลุ่มสนทนานั้น